

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A. Tractatus De Privilegiis Ecclesiae

Zanchi, Lelio

Veronae, M. D. LXXXVI.

Nonagesimum Priuilegium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61627)

SUMMARIUM.

- 1 Actor non admittitur ad litigandum nisi prius offerat libellum.
- 2 Petitio uerbalis sufficit scribenda in actis.
- 3 Libellus est quedam scriptura in qua continetur res petita.
Et quis, a quo, quid & quare petit ibi.
- 4 Libellus dicitur à libro, & alij à libra, id est iustitia.
- 5 Libellus est de substantia iudicij.
- 6 Libellus an possit omitti de consensu partium?
- 7 Libellus nec tacite nec expresse omitti potest.
- 8 Quae inducunt solemnitatem in actibus hominum non possunt consensu partium tolli.
- 9 Arbitri sine libello cognoscere possunt & sine litis contestatione, & in scriptis & sine.
- 10 Papa & Imperator dantes iudicem possunt remouere solemnitates.
Reclamatio est libellanda.
- 11 Libelli oblatio non est semper necessaria, fallit & quando ibi.
- 12 Causa uilis quae dicatur relinquitur arbitrio iudicis.
- 13 Libellus cuius expensis detur actoris.

Nonagesimum Priuilegium.

- 1 **E**CCLESTA gaudet priuilegio, † quòd Iudei non admittit actorem ad litigandum, nisi prius libellum in scriptis offerat. Aliqui fratres conquirebantur in Concilio de quibusdam suis aduersariis. Fuerunt interrogati ab Episcopo si habebant libellum reclamatorium, vel postulationis? Responderunt libellum aliquem non habere. Fuit illis per Episcopum responsum oportet nos habere reclamationem uestram in serie libelli, & synodo porrigere, ut uobis canonicè possit respondere. Et tunc fratres sui conscripserunt, & synodo porrexerunt cap. 1. de libel. obl. Quare libellus est necessarius, † cum petitio uerbalis scribenda in actis sufficiat? Bald. in l. 1. C. ut in pos. leg. Item in causis summarjiis Clem. 6. cap. 1. Et ibi Card. de uerbo. signific. Nam secundum auctoritatem Ecclesiasticam oportet reclamationem in serie libelli declarare. Dicit ibi in text. oportet. Cuius uerbi natura importat necessitatem, Bart. in l. 1. in prin. ff. de iust. & iur. l. pen. ff. de ali. iud.

ind. aut. causa fac. l. cum oportet C. de bon. qua. libe. Ex iussu
 auctoritatis Ecclesiasticae oportet libellum porrigere. Et haec
 3 fuit ratio ut sancta synodus valeat respondere canonicè. ¶ Sed
 videamus quid est libellus. Est quaedam scriptura in qua conti-
 nentur res quae petitur, & causa petendi, & nomen actoris, &
 rei. Host. dicit quod quamvis libellus multa debeat continere
 de consuetudine approbata, tamen sufficit, quod appareat
 quis petit, à quo, quid, & quare, & coram quo c. quare rel. de elec.
 & arg. l. si procurator. ff. de procur. Et quod det dari in scriptis
 probat in Auth. offeratur canonizata 3. q. 3. inducit s. c. offerat.
 4 Nec debet esse obscurus. ¶ Unde autem dicatur libellus? Dic
 quod à libro. Alii dicunt, quod dicitur à libra, idest iustitia. Nā
 ille qui iudicat, stateram gerat in manibus, cap. omnis 45. dis.
 Nisi igitur offeratur libellus in scriptis alias actor audiri nō de-
 bet. Et si agit actione reali debet in eo exprimere rem quā petit.
 Si agit personali actione, similiter det eam exprimere. ecce ergo,
 5 ¶ q. libellus est de substantia iudicii, qui nec tacite nec expres-
 se omitti potest. Nec valet quid quid agit sine libello. Et ita te-
 net gl. in d. c. 1. de lib. obl. In hoc Doct. varia dicunt de quibus
 apparet per Io. And. in Clem. saepe de verb. signif. Prima opinio
 est, q. tacite libellus possit omitti, expresse non sicut in simili
 dicimus de iur. cal. c. 1. li. 6. Hanc opinionem gl. refert & fuit. Ae
 6 surh, in d. Auth. offeratur quam multi prosequuntur. ¶ Secun-
 da opinio, q. possit omitti tacite, & expresse de cōsensu partiū.
 Et hanc opinionem tenuit Accurs. in Auth. de exhib. & introd. re.
 7 in gl. magna. ¶ Tertia opinio fuit, q. nec tacite nec expresse pos-
 sit omitti, & q. nihil valet quod agitur sine libello, & hanc tenet
 gl. & Inn. sequitur, qui allegat quod habetur in auth. de temp.
 non solut. pec. s. contestationem. Erant. n. alii qui vocātes aduer-
 sarios ad iudiciū, & eis negatibus dicebant litē contestatā. Quā
 improbat Imperator statuēs, q. libellus offerat, & q. lite cōtesta-
 ta omissa hac oblatione habeat pro nulla. Et sic sū eū nec tacite
 nec expresse remitti pōt. Eandem opinio. sequitur Bar. cū mul-
 tis aliis scribentib. in auth. offerat. Nam haec solēnitas non solū
 utilitatē partis respicit, sed et utilitatē iudicis, ut ipse valeat nō
 ignorare. Sup quo ei liceat ferre sūam. Ideo cōsensu partiū nō
 pōt renūtiari, c. ad apostolicā de reg. & c. si diligēt de for. cōp.
 8 Considerādū est, ¶ q. ea quae inducunt certā solēnitatē in acti-
 bus hominū, non possunt consensu partium tolli, l. nemo pōt ff.
 de leg. 1. & l. ius publicū. ff. de pac. c. si. de re. iur. li. 6. utrobique no-

par-

partes nō posse renuntiare istis solēnitatibus iuris. Nec obstat,
quod quotidie praticatur contrarium coram ꝑ arbitris, qui
9 cognoscere possunt sine libello, & litis contestatione, & prō-
nuntiare in scriptis, & sine scriptura. Et ita renuntiant istis solē-
nitatibus iuris. Nam aliud est iudiciū arbitri. Aliud iudicium
10 iudicis ordinarii. Quando ꝑ Papa, vel Imperator dant Iudicem
in eorum potestate est remouere à iudice istas solēnitates,
c. pastoralis, & c. secundo requiris de appella. & l. r. ff. a quibus
appel. Non hic igitur in arbitros potest compromitti sine istis
solēnitatibus l. diem præferre. §. si quis litigatorum. ff. de re-
cept. arbitr. Hic igitur fuit statutum auctoritate Ecclesiastica,
11 ꝑ reclamationem libellandam, ut ualeat synodus canonice
respōdere. Sed an semper oblatio libelli sit necessaria: Fallit re-
gula quando partes conueniunt, quod Iudex non in figura iu-
dicii, sed de plano ex officio ueritatem audiat, & inquirat: Et se-
cundum reperta iudicet. Et sic intelligunt casum quem aliqui
faciunt specialem C. de priuileg. schol. l. quoties libro 12. in
Authen. ut differen. iudi. §. si uero. Fallit si consuetudo adesset.
Ut non detur libellus consuetudo ualet in his quæ sunt circa
iudicia l. fin. C. de priuileg. schol. l. quoties, libro duodecimo.
Fallit quando causæ sunt uiles, & maxime uilium personarum
tunc enim nec libellus, sed nec nulla scriptura requiritur au-
12 then. nisi breues C. de sent. ex pericul. recit. ꝑ Quæ autem dica-
tur causa uilis relinquatur arbitrio iudicantis consideratis
qualitatibus personarum glos. in capit. fin. de re. iudi. libro 6.
Bart. in l. mediterraneæ C. de ann. & trib. lib. 10. Dicitur etiam
causam esse uilem si plus expenderetur in litigando quam es-
set id quod petitur. Et utrunque dictum potest sustineri,
quod est uerum. Quia aliàs nulla specialitas esset in uilibus
personis. Cum inter quoscunque in causa uili non requiratur
scriptura, in d. auth. nisi breues. Fallit si petitur sententia mada-
ri executioni manu militari aliàs enim non esset licitus finis;
Et finis unius litis esset principium alterius l. terminato C. de
fruct. & lit. exp. l. si quis C. de reb. cred. Item in notorio non est
libellus necessarius cap. quoniam de fil. præbyte. Item fallit
quando duo contendunt eandem rem possidere, & quilibet ua-
dit ad possessionem, & ex indignatione nemo uult libellum
offerre. Tunc iudicis officium est recipere testes sine libello, &
adiudicare possessionem clarius probanti, & uetare ne alter
alteri uim faciat quominus utatur l. liberis. ff. de lib. causa.
Sed

13. † Sed cuius expensis sit dandus libellus: Actoris expensis autē offeratur C. de lit. contest. & ibi Bar. gl. in Clem. sape de verbo. signific. Demum tene menti quod Iudex claudit aures actori nisi offerat libellum in scriptis cum iure canonico ita cautum sit.

SYMMARIUM.

1. Testes an sint recipiendi ante litem contestatam.
2. Contestatio est de substantia iudicij qua si caret processus est nullus.
3. Testes in aliquibus casibus sunt recipiendi.
4. Testes in criminalibus non recipiuntur lite non contestata.

Nonagesimum Primum Privilegium.

CETERA gaudet privilegio. Dubitabatur
 † Vtrum lite non contestata testes sint recipiendi. Statuit Papa verū esse, quod lite non contestata non esse ad receptionem testium procedendum c. quoniam frequenter, ut lite non contest. non proced. Huius propositionis generalis ratio fuit. Quia per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis contestatio. Quia omissa nullus est processus c. r. de lit. contest. Litis ergo, † contestatio est de substantia iudicij qua si caret processus dicitur nullus. Sed cum hæc regula sit maximi momenti & cum evenire possunt casus in quibus non ita de facili testes examinari possunt lite contestata. † Idcirco fuerunt multi casus exceptuati in quibus etiam lite non contestata testes recipiuntur videlicet. Quando timetur de morte. Vel absentia testium: vel ubi agit de electione. vel matrimonio & in causa inquisitionis, & publicationis. Item in causa denunciationis cap. nonit de iud. Item in actoris absentia præsentem reo recipiuntur. Testes lite non contestata. C. quomodo & quando iud. Authen. qui semel. de dol. & contuma. cap. causam quæ. Item ubi actor non potest agere propter iuramentum quo iuravit non repetere usuras cap. ad nostram de iureiurand. Item cum minor ab hæreditate se absteat officio iudicis in authen. ut sponsal.